

ПОСЕБНА ПРАВА ОДБРАНЕ ОКРИВЉЕНОГ У ПОСТУПКУ ПО ЖАЛБИ

I

1. Питање положаја окривљеног у кривичном поступку често се појављује као предмет теоријских разматрања, јер је окривљени као претпостављени извршилац кривичног дела у средишту кривичног поступка. Истиче се да положај окривљеног у поступку није само процесно него и политичко питање, део општег положаја човека и грађанина у друштву. Слободе и права грађанина су значајни показатељ степена истинске демократије једног друштва, па се и демократичност одређеног кривичнопроцесног система оцењује према положају окривљеног у поступку. Тај положај се мењао кроз историјски развој кривичног процесног права, а мења се и у оквиру одређене државе у зависности од развоја њеног економског и друштвено-политичког уређења.

У социјалистичком друштву положај окривљеног као кривичнопроцесног субјекта одговара правном положају човека и грађанина социјалистичке земље. Човек постаје основна вредност друштва, а његове слободе и права представљају саставни део социјалистичких друштвених односа и израз постигнуте мере у ослобођењу људске личности. Идеја о човеку као основној друштвеној вредности долази до изражаја и у кривичном поступку, јер окривљени остаје људско биће према коме се не може поступати на начин којим се вређа његово достојанство.⁽¹⁾

Слободе и права окривљеног у нашем поступку изражавају одређени степен постигнуте сагласности између општих, друштвених и појединачних, личних интереса. Друштвени интерес је заштита друштва од криминалитета, а интерес окривљеног је заштита његових права и слобода као човека и грађанина. У социјалистичком друштву још увек је присутна појава отуђености човекове личности и одсутности потпуне кохезије између општих и појединачних интереса. Међутим, при наводној колизији интереса друштва и појединца треба имати у виду посебне услове социјалистичког самоуправљања у којем постепено нестаје подвојеност између индивидуалног и друштвеног интереса. Тако је у кривичном поступку заједнички интерес и друштва и окривљеног да се кривична ствар потпуно расветли

(1) Др Јован Ђорђевић, Политички систем, Београд 1973, стр. 917.

и правилно реши. Неизбежне мере принуде и ограничења на штету лично сти окривљеног морају одговарати карактеру и задацима социјалистичког демократизма, морају бити у складу са социјалистичким хуманизмом, са поштовањем људског достојанства. Према томе, поштовање личности окривљеног нема везе са претпоставком невиности, јер је поштовање личности човека општи принцип који произилази из наших хуманих друштвених схватања.⁽²⁾

2. У послератном развоју нашег кривичног процесног права јасно се издвајају два периода: први, пре новеле Законика о кривичном поступку од 1967. године и, други, после ње. Овој новели даје се посебни значај, јер се она појављује као нови квалитет у односу на све раније измене ЗКП, нарочито у погледу положаја окривљеног. Пре новеле окривљени у претходном поступку није имао процесни положај странке, јер је јавни тужилац у извиђају био *dominus litis*. Окривљени је био ограничен у свом основном праву на одбрану, па му ни скуп посебних права — *favor defensionis* није могао много помоћи у постизању равноправности приликом расправљања са тужиоцем.

Новела ЗКП од 1967. године омогућила је да дође до јачег изражаја страначки однос у кривичном поступку, јер је, поред осталог, положај јавног тужиоца у истрази у знатној мери изједначен са положајем окривљеног. Ова новела је израз тежње да се учврсти положај окривљеног као странке у кривичном поступку доследнијим спровођењем принципа равноправности у фази претходног и жалбеног поступка. У новој одредби чл. 341. ЗКП предвиђено је да ће другостепени суд обавестити о седници већа окривљеног и његовог браниоца, као и оштећеног као тужиоца, односно приватног тужиоца када се поступак води по њиховом захтеву. Јавни тужилац се увек обавештава о седници већа ако је реч о кривичним делима за које се гони по службеној дужности, док се обавештавање ових других кривичнопроцесних субјеката врши на њихов захтев или по нахођењу суда. Ово законско разликовање у обавештавању странака о седници већа не треба схватити као израз повлашћеног положаја јавног тужиоца, већ као остварење његових посебних права као државног органа и хијерархијског односа међу тужиоцима⁽³⁾.

Основни циљ реформе нашег кривичног поступка, извршен године 1967, који се односио на побољшање процесног положаја окривљеног, у великој мери је остварен. Међутим, после поменуте новеле поставило се питање остварења оног другог циља који се састоји у ефикасној заштити друштва од криминалитета и заштити грађана оштећених вршењем кривичних дела. Новела је знатно изменила положај оштећеног који, као самостални учесник у поступку, својом активношћу доприноси расветљењу кривичне ствари, али кривични поступак у целини није био довољно ефикасан и брз. Ова реформа представљала је битно ограничавање оперативног простора и могућности за акцију органа кривичног гоњења⁽⁴⁾.

(2) Др Владимир Бајер, Претпоставка окривљеникове невиности у југословенском кривичном поступку, Зборник Правног факултета у Загребу, бр. 3—4/1960, стр. 189. и Југословенско кривично процесно право, књ. II, Загреб 1972, стр. 42 и сл.
(3) Д. Мирковић, Д. Симић, М. Вражалић и др Б. Краус, Измене Законика о кривичном поступку, Југословенска ревија за криминологију и кривично право, бр. 3/1967, стр. 424, 425.

Измене и допуне ЗКП од 1973. године биле су условљене потребом за ефикаснијим спровођењем кривичног поступка. Ова реформа имала је, пре свега, за циљ да створи могућност одлучнијег реаговања на најтеже и друштвено најопасније појаве облика криминалитета који последњих година показује извесну тенденцију пораста. Политички захтев да се интензивније заштити самоуправни и социјалистички поредак, личност и права грађана оштећених кривичним делом довео је овом реформом ЗКП до извесних ограничења у правима окривљеног. Међутим, мора се указати на изузетност тих ограничења, јер се она примењују само када то захтевају посебни разлози одбране и безбедности земље, односно када је реч о опаснијим видовима групног, непријатељског или организованог криминалитета. Прецизирањем и проширењем овлашћења органа унутрашњих послова у поступку откривања кривичног дела и учиниоца, као и у истрази, није се дирало у основне концепције и решења ЗКП остварена новелом од 1967. године. Не може се сматрати да је овом иновацијом учињен корак назад, посебно у погледу процесних гаранција права окривљеног у поступку, јер су извесна одступања од чврсто постављених принципа предвиђена као изузеци⁽⁴⁾. Сврха измена и допуна ЗКП од 1973. је обезбеђење јаче координације и сарадње свих државних органа који учествују у фази истраге, како би се у што већој мери остварила равнотежа између ефикасне заштите друштва и гарантовања личних слобода, права и интереса грађана који се јављају у својству окривљеног⁽⁵⁾. Реч је о томе да се нађе бољи стварни однос између две супротне тенденције које постоје у сваком кривичном поступку, између тенденције ка ефикасности поступка и тенденције ка максималној заштити људских и грађанских права окривљеника у току поступка. Тенденција за ефикасношћу поступка тј. тенденција да ниједан кривац не избегне заслужену казну наводи законодавца да правно омогући већа или мања ограничења окривљеникових права на одбрану. На данашњем ступњу нашег историјског развоја када настојимо да изградимо хумане социјалистичке односе у друштву, тенденција за максималном заштитом окривљеникових људских и грађанских права мора да дође до што пунијег изражаја и у законодавству и у пракси органа кривичног поступка⁽⁷⁾.

Предстојећа реформа Законика о кривичном поступку односиће се, првенствено, на усаглашавање са Уставом СФРЈ и уставима социјалистичких република, односно покрајина, па се не предвиђају битне измене у погледу процесног положаја окривљеног и његових посебних права одбране.

(4) Др Петер Кобе, Мере за убрзање и ефикасност кривичног судског поступка, Архив бр. 4/1972, стр. 408—409.

(5) Др Драгољуб Димитријевић, За успешнији кривични поступак, Југословенска ревија за криминологију и кривично право, број 2/1973, стр. 204. сл.

(6) Др Душан Цотић, Значај и садржина измена и допуна Законика о кривичном поступку, Југословенска ревија за криминологију и кривично право, бр. 1/1973, стр. 116—118.

(7) Др Владимир Бајер, Југословенско кривично процесно право, књ. I, стр. 19. и 20. и Основне карактеристике новог уређења кривичног поступка према новели од 1967, Југословенска ревија за криминологију и кривично право бр. 3/1967, стр. 365—366.

II

Разматрање посебних окривљеникових права одбране кроз читав кривични поступак пружало би потпунију слику о његовом процесном положају, али је овом приликом пажња усредсређена само на *favor defensionis* у поступку по жалби на пресуду првостепеног суда. У већем броју законских одредби и у овом поступку обезбеђује се окривљеном положај кривичнопроцесне странке и изражава се хумани став према њему као човеку и грађанину социјалистичке друштвене заједнице.

1. Законик о кривичном поступку предвиђа доста широк круг лица која могу да изјаве жалбу у корист оптуженог. Поред браниоца и законског заступника оптуженог то су: брачни друг, сродник по крви у правој линији, усвојилац, усвојеник, брат, сестра и хранилац. Ова лица су непосредно законом овлашћена да изјављују жалбу и није им за то потребно нарочито овлашћење оптуженог, уколико тиме не поступају против његове изражене воље (изузев у поступку према малолетницима). Располагање са правом на жалбу предвиђено је као посебно право оптуженог, па лица која су на основу сродства или неких других односа по закону овлашћена да изјављују жалбу у корист оптуженог не могу пуноважно давати изјаве о одрицању од права на жалбу, нити могу одустати од већ изјављене жалбе. То може учинити само оптужени, али он не може одустати од жалбе коју је јавни тужилац уложио у његову корист, јер је он улаже као државни орган у општем, друштвеном интересу.

2. Рок за изјаву жалбе тече од дана достављања преписа пресуде. Та одредба је у корист странака, а нарочито у корист оптуженог, јер се његово евентуално одрицање од права на жалбу одмах по објављивању пресуде не узима у обзир. Под непосредним утиском објављене пресуде оптужени може да буде у посебном психичком стању, а у недостатку потпуног образложења и без консултовања са браниоцем, може да донесе непромишљену одлуку. Изузетак је предвиђен за тзв. сумарни поступак пред општинским судом, када се и оптужени може одрећи права на жалбу одмах по објављивању пресуде. Пошто су у питању лакша кривична дела, предност се даје брзини и ефикасности кривичног поступања.

Нацрт измена и допуна ЗКП од 1976. године садржи још један изузетак од правила да се оптужени не може одрећи права на жалбу пре доставе пресуде. У случају кад није изречена безусловна казна лишења слободе, већ друга санкција, а реч је о кривичним делима за која је прописана казна строгог затвора, осуђујућа пресуда може постати правоснажна одмах по објављивању. Предвиђа се да се у таквом случају окривљени може одрећи одмах права на жалбу, али под условом да су се и тужилац и оштећени истовремено одрекли тог права. Сврха ове одлуке је скраћење трајања поступка, што у крајњој линији користи и самом окривљеном. Исту сврху има и предлог поменутог Нацрта о продужењу рока за жалбу. Да би се спречиле злоупотребе у вези са роком за изјављивање жалбе против пресуде, због којих долази до одуговлачења поступка, предлаже се да се рок за жалбу продужи на петнаест дана. Често је за састав квалитетне жалбе у сложеним предметима рок од осам дана недовољан, а пријем не-

потпуних жалби омогућава да се вештачки продужава овај рок. Стога се и предлаже да се, по правилу, искључи могућност допуне жалбе. Уколико је жалба изјављена у корист оптуженог, може да буде упућена вишем суду на одлучивање и поред извесних недостатака у њеној садржини, а за јавног тужиоца је рок од 15 дана довољан, а не сувише дуг да би неопходно задржавао решење кривичне ствари. У циљу убрзања поступка рок за жалбу у сумарном поступку остао би осам дана.

3. Установа повраћај у пређашње стање — *restitutio in integrum* може се сматрати и као једно од посебних права одбране окривљеног. Повраћај у пређашње стање може се тражити само приликом пропуштања преклузивних рокова, дозвољава се оштећеном у законом одређеним ситуацијама, а окривљени га може користити само због пропуштеног рока за жалбу. Иако ова установа може да буде погодно средство за одуговлачење поступка, процесне злоупотребе и нарушавања процесне дисциплине, она се оправдава захтевом изналажења истине и разлoзима правичности, јер би нескривљено пропуштање преклузивног рока могло да произведе штетне последице за кривичнопроцесног субјекта.

Писмено израђена пресуда доставља се оптуженом лично или на његов захтев браниоцу, а кад је одбрана обавезна и оптуженом и браниоцу (чл. 326, ст. 3. ЗКП). Према томе, могуће је да се отправак пресуде достави само браниоцу, па би пропуштање рока од стране браниоца било од штете за оптуженог. Према законској одредби право на повраћај у пређашње стање везано је за личност окривљеног и не могу га користити друга лица која су овлашћена да изјаве жалбу у корист окривљеног. Пошто је овај институт једна од *favor defensionis*, требало би у Законику предвидети да се право на повраћај у пређашње стање прошири и на браниоца. Ово проширење је чак и неопходно, уколико се усвоје предложене измене ЗКП да се одлуке против којих се може изјавити жалба, као и жалба супротне стране, достављају увек и окривљеном и браниоцу, а рок за правни лек рачуна се увек од достављања браниоцу, а не од касније доставе као до сада.

4. Законик је одредио садржај жалбе, као и процедуру у случају да она не садржи све потребне елементе. Ако је жалба изјављена у корист оптуженог и ако је бар толико одређена да се може утврдити на коју се пресуду односи, првостепени суд неће такву жалбу одбацити, него ће је доставити другостепеном суду на надлежни поступак. И ова законска одредба спада у ред посебних права одбране окривљеног, јер олакшава улагање жалбе у његову корист, што може да буде нарочито значајно у оним случајевима када окривљени нема стручну помоћ браниоца. Другостепени суд по службеној дужности мора испитати да ли постоје одређене апсолутне повреде одредаба кривичног поступка, да ли је на штету оптуженог повређен кривични закон, а размотриће и одлуку о казни. На овај начин врши се законска допуна разлога који недостају у жалби изјављеној у корист оптуженог, што несумњиво представља значајан *favor defensionis*.

Нацрт Закона о изменама и допунама ЗКП садржи предлог да виши суд по службеној дужности испитује, поред повреда закона предвиђених у чл. 346, ст. 1. т. 1. и 2, да ли је чињенично стање погрешно или непотпуно

утврђено на штету оптуженог. Овакав предлог представља допуну жалбених разлога, а у складу је са одговарајућим законским одредбама у којима долазе до изражаја посебна права одбране окривљеног.

5. Правило је да другостепени суд испитује пресуду у оном делу у којем се побија жалбом. Од овог правила ЗКП предвиђа одређена одступања када виши суд у корист оптуженог испитује првостепену пресуду и ван оквира жалбе. Према одредби чл. 349. ЗКП жалба због погрешног или непотпуно утврђеног чињеничног стања, изјављена у корист оптуженог, садржи у себи и жалбу због одлуке о казни и мерама безбедности. Овакво законско решење је оправдано, јер питање чињеничног стања није никада потпуно одвојено од правних питања. Утврђивање елемената кривичног дела, као и свих кривичноправно релевантних питања одлучних за кривичну одговорност или за већу, односно мању кажњивост представљају чињенични проблем, а истовремено и ствар правне оцене. Из правних прописа произилази које су чињенице одлучне и које треба утврдити, а када се оне утврде треба их поново подвести под правне прописе и извести коначан закључак. Према томе, у целокупној делатности суда чињенична и правна питања стално се преплићу. Поред тога, разумљиво је да оптужени који није задовољан утврђеним чињеничним стањем још мање може бити задовољан казном, која потиче из таквог чињеничног стања. Уколико би жалба била одбијена као неоснована у погледу чињеничног стања, окривљени би дошао у неповољну ситуацију што се није жалио и због одлуке о казни, односно мери безбедности⁽⁸⁾. Стога Законик предвиђа овакву одредбу као *favor defensionis* обавезујући другостепени суд да испитује и правилност одлуке о казни и мерама безбедности.

Погодност коју Законик даје оптуженом да жалба изјављена у његову корист због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања садржи у себи и жалбу о казни и мерама безбедности, проширена је у Нацрту измена и допуна ЗКП новим додатком према коме исти значај има и жалба изјављена у корист оптуженог због повреде кривичног закона. Кад је изјављена жалба у корист оптуженог због повреде кривичног закона, мора се логично претпоставити да окривљени није задовољан ни са одлуком о казни или мери безбедности. Сврха ове жалбе није искључиво у томе да доведе до блаже правне квалификације дела, већ да се оптуженом изрекне блажа кривична санкција. Према томе би другостепени суд, и у случају да нађе да нема повреде кривичног закона, био овлашћен да оптуженом изрекне блажу казну или укине меру безбедности.

Постоји мишљење да жалба у корист оптуженог због било ког жалбеног разлога увек садржи и жалбу због одлуке о казни, јер је окривљени првенствено заинтересован да буде блаже кажњен⁽⁹⁾. Сматра се, међутим, да је овакво становиште неприхватљиво, јер би одредба чл. 349. ЗКП била сувишна, ако би жалба у корист оптуженог изјављена из било ког разлога обухватила и жалбу због одлуке о казни.

(8) Др Тихомир Васиљевић, Систем кривичног процесног права СФРЈ, Београд 1970, стр. 579. и 580.

(9) Др Божидар Краус, Саветовање у Врховном суду Југославије, Југословенска ревија за криминологију и кривично право, бр. 4/65, стр. 582. и 583.

6. Према ЗКП постоји још један случај када виши суд поводом жалбе испитује првостепену пресуду и ван оквира жалбе, а то је установа *beneficium cohaesionis* (погодност, повластица придруживања) предвиђена у чл. 350. ЗКП. Реч је о проширењу дејства жалбе на саоптужене и односи се на сва питања и одлуке које се решавају пресудом⁽¹⁰⁾. Жалба не мора да буде изјављена у корист оптуженог, али је нужно да разлози који су били корисни за првог оптуженог користе и саоптуженом који није уопште изјавио жалбу или је није изјавио у том правцу. Ту долазе у обзир сви разлози због којих се пресуда може побијати жалбом, а битно је да ти разлози буду од користи саоптуженом, дакле, никако на његову штету. До примене ове погодности може доћи и у случају када саоптужени не одговарају за исто кривично дело. Довољно је да су они обухваћени истом оптужницом и да је против њих спроведен јединствени поступак тј. да су обухваћени истом пресудом.

Установа *beneficium cohaesionis* је процесна привилегија постављена у корист саоптуженог у интересу једнакости грађана пред законом. Ову привилегију Законик одређује и у корист правоснажно осуђеног лица тј. у поступку по ванредним правним лековима, а предвиђа се и у поступку по приговору против оптужнице као правном средству њене судске контроле.

7. Установа забране *reformatio in peius* — забране преиначења на горе заузима значајно место међу посебним правима одбране окривљеног у поступку по правним лековима. Ова забрана је опште прихваћена у нашој кривичнопроцесној теорији и пракси, али њена примена предмет је многих и, углавном, супротних гледишта изражених у великом броју радова многих правних писаца.

Забрана *reformatio in peius* оправдава се разлозима правичности и процесном потребом очувања слободе оптуженог при улагању правних лекова, без страха и ризика да ће можда сопственом жалбом погоршати свој положај. Као најјачи разлог против ове забране наводи се да она представља одступање од принципа истине, сматра се да је принцип истине који има приоритетни значај у кривичном поступку жртвован институту забране *reformatio in peius* у циљу заштите права окривљеног⁽¹¹⁾. На овај приговор може се одговорити да је спречавање сазнања истине општи недостатак оптужно-расправног поступка у којем је првостепени суд везан субјективним и објективним идентитетом између оптужбе и пресуде, чему у другом степену одговара диспозиција странака правним леком⁽¹²⁾. Сматра се да се у кривичном поступку и не може постићи апсолутна истина. Материјална истина кривичног поступка, иако је највећи степен извесно-

(10) Др Т. Васиљевић сматра да повластица придруживања не важи за имовинско-правни захтев, јер не важи ни у парничном поступку, цит. дело, стр. 584.

(11) Објашњења Законика о кривичном поступку, издање Архива за правне и друштвене науке, Београд 1953. г., стр. 272.

(12) Др Т. Васиљевић, цит. дело, стр. 570.

Младен Грубишић износи мишљење да начело материјалне истине није у поступку апсолутно и да трпи више ограничења. Након изрицања првостепене пресуде ово начело потпуно је подвргнуто начелу диспозиције странака. Два правна схватања — два напада на један важан принцип нашег кривичног поступка, принцип збрне *reformatio in peius*, Наша законитост број 1—2 и бр. 3—4, 1958, стр. 104.

сти до којег се средствима поступка може доћи, представља само релативну (правну) истину до које се дошло искуством и која не искључује могућност супротног. Та је истина у исто време и субјективна, исти материјал оставља различите утиске и доводи до различитих одлука разних судова⁽¹³⁾.

У већини савремених кривичнопроцесних законодавстава, па и у нашем, усвојена је забрана *reformatio in peius*, али се појављују различита мишљења у погледу дејства, односно обима ове забране. Поставља се питање да ли ову забрану треба ограничити на погоршања у вези са правном квалификацијом и казне или она треба да се односи и на сва друга питања, како се положај оптуженог не би погоршао ни у ком погледу, уколико је изјављена само жалба у његову корист.

Питање односа забране *reformatio in peius* и могућности утврђивања друкчијег чињеничног стања на поновном суђењу пред првостепеним судом или на претресу пред судом другог степена изазвало је много дискусије и довело до различитих схватања.

По првом становишту забрана *reformatio in peius* односи се само на правну квалификацију дела и одлуку о казни и важи под условом да на новом главном претресу чињенично стање није измењено на штету оптуженог односно само док је у питању исто кривично дело. Сматра се да исто дело значи идентичност радње и последице, тако да квантитативне и квалитативне промене неког обележја дела стварају друго кривично дело односно његов квалификативни облик. Јавни тужилац може и на новом главном претресу изменити и проширити оптужницу на штету оптуженог постављајући строжу квалификацију која повлачи и строжу казну. Поред тога, сматра се да ЗКП није доследно применио принцип забране *reformatio in peius*, јер се евентуалне грешке првостепене пресуде, било у погледу чињеничног стања, било у погледу правилности примене закона, могу исправити помоћу ванредних правних лекова⁽¹⁴⁾.

Према другом гледишту суд на новом главном претресу не сме ни приступити утврђивању чињеничног стања које би за оптуженог било неповољније од оног у првобитној пресуди⁽¹⁵⁾. Одлука донета по жалби изјављеној у корист оптуженог не сме ни у ком погледу, односно ни у ком правцу да буде за њега неповољнија од оне која се том жалбом побија. Поборници овог схватања сматрају да нашем правном систему, духу нашег кривичног поступка, правном положају оптуженог и уопште соција-

(13) Др Т. Васиљевић, цит. дело, стр. 315.

Др В. Бајер овај принцип назива начелом тражења материјалне истине, полазећи од тога да је истина у кривичном поступку увек релативне вредности, јер зависи од квантитета и квалитета употребљених доказа, Југословенско кривично процесно право, књ. II, Загреб 1972, стр. 38.

Др Д. Димитријевић заступа супротно становиште да је истина остварљиво са знањем и да представља веран одраз кривичног догађаја. Њен садржај има обележје и објективног и апсолутног и конкретног, Кривично процесно право, Београд 1975, стр. 46—47.

(14) Мирко Перовић, Проблем тумачења и примене начела забране *reformatio in peius*, Архив, бр. 3, 1955, стр. 260—267.

Стане Котник, О институту забране *reformatio in peius* у нашем кривичном поступку, Правни живот бр. 1/1966, стр. 51—53.

(15) Младен Грубиша, Чињенично стање у кривичном поступку, Загреб 1963, стр. 243. Др В. Бајер, Југословенско кривично процесно право, I књига, стр. 183 и II књига, стр. 23.

листичком хуманизму одговара неограничени опсег забране *reformatio in peius*⁽¹⁶⁾. Ако је смисао ове забране у томе да се оптужени ослободи страха и пружи му гаранција да сопственом жалбом неће погоршати свој положај, онда се прихватањем становишта да га ова забрана штити само под условом неизмењеног чињеничног стања потпуно негира сврха установе забране *reformatio in peius*. Оптужени не може унапред знати да ли ће по жалби која је изјављена само у његову корист доћи до измене чињеничног стања и никад неће бити сигуран да ли том жалбом неће себи нашкодити⁽¹⁷⁾.

По трећем становишту забрана *reformatio in peius* односи се само на правну квалификацију и одлуку о казни, те суд може да утврди другачије, за оптуженог неповољније чињенично стање, али га због ове забране не може осудити по строжем закону нити на строжу казну⁽¹⁸⁾. Суд утврђује право чињенично стање и констатује у образложењу пресуде, али из њега не извлачи закључке који би довели до пресуде неповољније за окривљеног, уз напомену да због забране *reformatio in peius* те чињенице није могао да узме у обзир. Заступници овог схватања сматрају да је становиште, по коме суд на новом главном претресу не сме да приступи утврђивању чињеничног стања на штету оптуженог, апсолутно неприхватљиво из више разлога, па и стога што суд не зна унапред да ли ће један доказ бити у корист или на штету окривљеног. Нарочито се истиче да треба водити рачуна о интересима лица оштећених кривичним делом. Оштећени би могао да прихвати да закон забрањује судији да узме у обзир нове чињенице, али би био тешко погођен поступком судије који уопште одбија извођење доказа на штету окривљеног. Констатовање правог чињеничног стања у разлозима пресуде не утиче на диспозитив и не може имати штетне последице за окривљеног па, према томе, није противно установи забране *reformatio in peius*⁽¹⁹⁾.

На основу изложених супротних схватања може се ипак извести јединствени закључак да измена чињеничног стања на новом претресу, уколико је изјављена само жалба у корист оптуженог, не може довести до погоршања његовог положаја у погледу правне оцене дела и изречене казне, под условом да је реч о истом кривичном делу за које је оптужба подигнута. Супротна становишта о односу забране *reformatio in peius* и могућности утврђивања другачијег чињеничног стања произлазе из различитих мишљења по питању идентитета кривичних дела. Ово питање поставља се и у проблему објективног идентитета пресуде и оптужбе, само што у овом случају границу до које суд може ићи у утврђивању чињеничног стања одређује оптужница, а у забрани *reformatio in peius* ранија пресуда.

(16) Младен Грубиша, цит. дело у примедби 12). Наша законитост бр. 1—2, 1958, стр. 9—10.

Супротно овоме Стане Котник, цит. дело, стр. 52, сматра да није у складу са начелима социјалистичког хуманизма ако кривични поступак штити окривљеног на штету осталих суграђана.

(17) Младен Грубиша, исто, Наша законитост 1958 бр. 3—4, стр. 103. и 104.

(18) Др Т. Васиљевић, цит. дело, стр. 576.

Бранко Петрић, Идентитет пресуде и оптужбе, Наша законитост бр. 9—10, 1957, стр. 349.

(19) Др Т. Васиљевић, исто, стр. 577—578.

Измена чињеничног стања на новом претресу може бити како у правцу истог дела, али његовог квалификованог облика, тако и у правцу другог, новог дела, као другог догађаја из прошлости. Не може се сматрати да је реч о другом делу чим настане квантитативна или квалитативна промена само неког од његових обележја, макар та промена проузроковала друкчију правну квалификацију⁽²⁰⁾. У случају квалификованог облика елементи кривичног дела су исти као и код основног дела, па је реч о истом кривичном делу, али у тежем облику. Пошто није у питању друго кривично дело као други догађај из прошлости, треба применити забрану *reformatio in peius*, уколико је изјављена само жалба у корист оптуженог. Међутим, и у случају да измењено чињенично стање садржи елементе другог, новог кривичног дела, пресуда се не би могла преиначити на штету оптуженог без повреде забране *reformatio in peius*. Најбоље решење било би да се у погледу раније утуженог дела донесе ослобађајућа пресуда, а у погледу другог, новог кривичног дела, које је утврђено на новом претресу, подигне нова оптужница. На тај начин се не би повредила забрана *reformatio in peius*, а оптуженом би се судило за оно дело које је стварно и извршио.

Супротна мишљења о обиму забране преиначења на горе појављују се и услед недовољно јасне и непрецизне одредбе чл. 348. ЗКП. Различита тумачења ове одредбе у нашој кривичнопроцесној теорији изазвала су и доста колебања у судској пракси. Прва реченица има широко значење да се пресуда поводом жалбе изјављене само у корист оптуженог не сме изменити на његову штету, уопште, и ни у ком погледу. Друга реченица је очигледно ужа од прве, јер су посебно наведена само два случаја забране преиначења пресуде на штету оптуженог. С обзиром да је формулација текста нејасна и непотпуна, сматра се да треба прихватити решење које се више слаже са духом ове установе и узети да се забрана односи на сваку измену у пресуди која иде на штету оптуженог, а не само на осуду по строжем закону и на строжу казну. Поред тога, ако би се обим забране *reformatio in peius* ограничио само на ова два случаја, онда њена примена не би била могућа у поступку по жалби на решење за које такође важи ова забрана према чл. 366. ЗКП⁽²¹⁾.

Забрана *reformatio in peius* односи се и на васпитне мере које се изричу решењем, иако се у чл. 348. ЗКП говори само о жалби на пресуду и забрани осуде на строжу казну. Према одредби чла. 449 ЗКП другостепено веће може преиначити првостепену одлуку изрицањем теже мере малолетнику само ако је то предложено у жалби и ако одржи претрес.

Законик о кривичном поступку нема посебну одредбу која би забрану преиначења на горе проширила и на мере безбедности, премда би се примена ове забране у односу на мере безбедности изречене решењем могла заснивати на одредби чл. 366. ЗКП.

Забрана *reformatio in peius* не односи се на трошкове кривичног поступка нити на одлуку у имовинскоправном захтеву која представља при-

(20) Младен Грубиша, цит. дело у примедби 12), Наша законитости бр. 3—4, 1958, стр. 112—113.

Супротно становиште износи М. Перовић, цит. дело, стр. 260. и сл.

(21) Др Т. Васиљевић, цит. дело, стр. 572.

дружно (адхезионо) решавање одређене грађанске ствари у кривичном поступку. Оштећени на новом главном претресу може ставити нов имовинскоправни захтев, може га проширити или га изменити, а суд може досудити захтев иако је ранијом пресудом упутио оштећеног на грађанску парницу. Овим се правна ситуација окривљеног не погоршава, јер би се и иначе о захтеву решавало у грађанском поступку⁽²²⁾.

Према одредби чл. 348. ЗКП услов за примену забране *reformatio in reius* је постојање само жалбе у корист оптуженог. Ово би значило да се пресуда може преиначити на штету оптуженог ако поред жалбе у његову корист постоји и жалба на његову штету, без обзира да ли је потпуно или делимично уважена или одбијена. Из непрецизне формулације чл. 348. ЗКП произилази да забрана преиначења на горе није везана за успех, већ за просто постојање жалбе на штету оптуженог. Овако решење није добро, па се предлаже измена поменуте законске одредбе. По исправнијем решењу, измене на штету оптуженог не би се смеле допустити у погледу оних делова судске одлуке који нису побијани жалбом на његову штету. Када је жалба изјављена на штету оптуженог одбачена или одбијена као неоснована, онда се мора сматрати да постоји само жалба у корист оптуженог, па уколико пресуда буде укинута, суд је на новом претресу везан забраном *reformatio in reius*. Овако решење је једино у складу са суштином и сврхом забране да се по жалби изјављеној у корист оптуженог не може донети одлука на његову штету⁽²³⁾.

До примене установе забране *reformatio in reius* долази и у случају стварне ненадлежности суда уколико је изјављена само жалба у корист оптуженог. Ако се утврди да је за суђење у првом степену надлежан виши суд, не може се само из тог разлога укинути првостепена пресуда (чл. 356, ст. 2. ЗКП). Законик усваја овакво решење сматрајући да би због забране *reformatio in reius* окружни суд као другостепени морао изрећи исту пресуду као и општински суд, јер не може одредити тежу правну квалификацију нити изрећи строжу казну. Међутим, било би оправдано и супротно решење по коме би се, и у случају жалбе изјављене само у корист оптуженог, пресуда укидала и поступало по ст. 1, чл. 356. ЗКП. Може се догодити да надлежни другостепени суд (врховни суд) установи још неку повреду закона на штету оптуженог која би побољшавала његов положај. Стога постоји мишљење да пресуду првостепеног суда треба укинути и спровести поступак пред окружним судом као првостепеним, без обзира што је изјављена само жалба у корист оптуженог и без обзира да ли је повреду одредаба о стварној надлежности изнео жалилац или установис другостепени суд по службеној дужности⁽²⁴⁾.

Доследна примена забране *reformatio in reius* захтева да она има апсолутни карактер, да важи не само за пресуду донету на новом главном претресу већ и поводом нове жалбе вишем суду. Мишљење већине писаца је да забрана *reformatio in reius* има апсолутно дејство „док не завр-

(22) Др Т. Васиљевић, цит. дело, стр. 578.

(23) Др Т. Васиљевић, исто, стр. 273. и 274.

Младен Грубиша, дело цит. у примедби 12), Наша законитост бр. 1. и 2/1958, стр. 9—10. и Чињенично стање у кривичном поступку, стр. 299—301.

(24) Др Т. Васиљевић, цит. дело, стр. 610—611.

ши поступак коме се у исходишту налази правни лек изјављен само у корист окривљеног”, односно све до правоснажности пресуде. Правоснажна пресуда се може изменити на штету осуђеног само у поступку по ванредним правним лековима ако су они изјављени на штету осуђеног. Апсолутно дејство забране *reformatio in reus* даје овој забрани пуну садржину и потпуно ослобађа оптуженог страха да не нашкоди себи својим сопственим правним леком⁽²⁵⁾. Постоје, међутим, супротна схватања да се дејство забране *reformatio in reus* из редовног поступка преноси и даље на поступак по ванредним правним лековима, јер забрана *reformatio in reus* представља сигурну и трајну повластицу за окривљеног и њене повољне последице не могу се отклонити ни употребом ванредних правних лекова. Понављање кривичног поступка условљено је новим чињеницама и доказима, али се они не би могли користити, уколико би изазвали осуду по строжем закону или на строжу казну, јер због забране *reformatio in reus* не би могли да буду употребљени у ранијем поступку ни да су били познати. У супротном, тужилац би могао приликом суђења прећутати постојање ових чињеница и доказа, па затим тражити понављање поступка и тако изиграти забрану *reformatio in reus*. Захтев за заштиту законитости у погледу повреде закона које жалбени суд није могао исправити због поменуте забране, био би захтев на штету осуђеног, а у том случају пресуда врховног суда по захтеву има декларативни карактер, тј. суд може само утврдити да постоји повреда закона, не дирајући у правоснажну одлуку (чл. 389, ст. 2. ЗКП)⁽²⁶⁾. Чини се да за оваква схватања нема основа у нашем Законику о кривичном поступку и да је, према томе, исправније, а и логичније претходно изнето становиште да забрана *reformatio in reus* важи само до правоснажности пресуде.

8. У оквиру разматрања посебних права одбране окривљеног у поступку по жалби треба се задржати и на питању допуштености жалбе у корист оптуженог против ослобађајуће пресуде у циљу постизања ослобођења по другом, за њега повољнијем законском основу.

Позитивни прописи појединих законодавстава ово питање решавају или изричито позитивно и негативно или не решавају изричито, већ то препуштају правној теорији и пракси. Наш Законик о кривичном поступку спада међу законодавства која поменуто питање изричито не решавају, али у погледу права оптуженог на жалбу не предвиђа никакво ограничење. Стога се може сматрати да је допуштена жалба у корист оптуженог и против ослобађајуће пресуде којом је повређено неко право или интерес оптуженог. Наш кривични поступак предвиђа три законска основа за доношење ослобађајуће пресуде од којих је за оптуженог најповољнији основ из тач. 3, мање повољан из тач. 1, а најнеповољнији из тач. 2, чл. 321. ЗКП. Оптужени који је ослобођен од оптужбе због околности које искључују кривичну одговорност или зато што дело по закону није кривично дело, имао би оправданог интереса да жалбом тражи ослобођење по

(25) Др В. Бајер, Југословенско кривично процесно право, I књ., Загреб 1969, стр. 184. Стане Котник, цит. дело, стр. 45.

(26) Др Т. Васиљевић, цит. дело, стр. 578.

Младен Грубиша, Чињенично стање у кривичном поступку, стр. 303—305.

тач. 3, чл. 321. ЗКП, доказујући да дело уопште није учинио. У овим случајевима није реч само о моралној штети која је нанета оптуженом већ и о штетним правним последицама једне неодговарајуће ослобађајуће пресуде, односно о могућности погоршања његовог правног положаја у поступку⁽²⁷⁾.

Ослобађајућа пресуда по основу искључења кривичне одговорности услед неурачунљивости, ако је окривљени опасан за околину, може да доведе до примене мере безбедности упућивања у завод за душевно болесна лица или други завод за чување и лечење, неодређеног трајања. Ако би окривљеном било ускраћено право жалбе на ослобађајућу пресуду, он не би могао да побија констатацију о неурачунљивости, утврђену у тој пресуди, која за њега повлачи штетне последице. Оваква ослобађајућа пресуда је најнеповољнија за оптуженог, па је у овом случају допуштено жалбе у његову корист неопходна⁽²⁸⁾. Међутим, могло би се усвојити и потпуније решење по којем би жалбу у корист оптуженог против ослобађајуће пресуде требало дозволити у свим случајевима када за то постоји оправдан морални или правни интерес оптуженог. Оваква шира могућност жалбе у корист оптуженог против ослобађајуће пресуде требало би да буде посебно регулисана у нашем ЗКП који је у садашњим прописима не предвиђа.

9. Одредба чл. 341. Законика о кривичном поступку о обавештавању оптуженог, његовог браниоца и оштећеног као тужиоца о седници већа пред другостепеним судом доприноси потпунијем остварењу принципа правности у жалбеном поступку. У односу на поступак по жалби пре новеле од 1967. године ова одредба Законика представља значајну допуну *in favorem defensionis*, јер садржи још једну могућност остварења правности међу странкама.

Сматра се да питање учешћа странака у поступку пред судом правног лека треба да буде детаљније и јасаније регулисано у ЗКП, па се чине одговарајући предлози у вези са предстојећом реформом кривичног поступка. У Нацрту измена и допуна ЗКП сужена је дужност суда да обавештава странке о седници већа, јер суд мора да обавести само ону странку која је то у законском року захтевала. Међутим, председник већа или веће могу, ако сматрају то корисним за разјашњење ствари, обавестити о седници и оне странке које то нису тражиле. Предлаже се да се у ЗКП унесе одредба о праву судског већа да од странака које присуствују седници траже потребна објашњења у вези са жалбеним наводима. Странке могу да укажу на повреде закона о којима суд води рачуна по службеној дужности, али не могу да истичу нове разлоге за жалбу. У Нацрту је такође предложено да на седници већа пред другостепеним судом буде заступљена општа јавност која се може искључити само у случајевима кад се по закону може искључити јавност судског расправљања.

(27) Младен Грубиша, Жалба у корист оптуженог против ослобађајуће пресуде, *Наша законитост*, бр. 5—8, 1957, стр. 267, 270—274.

(28) Др Т. Васиљевић залаже се за ограничену могућности жалбе окривљеног на ослобађајућу пресуду (по основу из тач. 2. чл. 321. ЗКП), *цит. дело*, стр. 555.

III

Посебна права одбране окривљеног не треба разматрати само у вези побољшања његовог процесног положаја већ и са гледишта ефикасности кривичног поступка, односно заштите права и интереса грађана оштећених кривичним делом и заштите друштва од криминалитета. Тако се опет појављује позната теза о постојању двеју супротних тенденција у кривичном поступку: тенденције за ефикасношћу кривичног поступка ради заштите добара појединаца и друштвене заједнице и тенденције да грађани против којих се води кривични поступак не буду неправедно ограничени у својим личним правима и правима одбране. Ове две тенденције је немогуће у кривичном поступку истовремено уважити у потпуној мери. Стога се у конкретном историјском моменту и догађа да уколико се побољшава положај окривљеног, односно проширују његова лична права и права одбране, утолико се смањује ефикасност кривичног поступка и обротно⁽²⁹⁾. Основни проблем састоји се у томе како да се у највећој могућој мери ускладе ове две супротне тенденције у кривичном поступку, те да се омогући успешно кривично гоњење и судство, а истовремено обезбеде основна права окривљеног. Овде је, у ствари, реч о питању односа између интереса личности и интереса друштвене заједнице у кривичном поступку. Интерес друштва јесте да се извршиоци кривичних дела гоне и подвргну санкцији, а интерес окривљеног да заштити своју личност и оствари своја права. Оба та интереса садржана су у одредби чл. 1. ЗКП „да нико невин не буде осуђен, а да се кривцу изрекне заслужена казна под условима које предвиђа кривични закон.” У социјалистичком друштву се не може извршиоцу кривичног дела признати као интерес да избегне кривичну одговорност за учињено кривично дело. Заштита права и слобода окривљеног не значи и не сме да значи слабљење кривичноправне заштите права и интереса грађана оштећених кривичним делом и свих оних вредности друштвене заједнице које Кривични законик штити својим санкцијама. Стога се у борби против криминалитета мора прибећи разним мерама принуде и ограничења у односу на личност и права окривљеног, што никако не искључује оправданост и нужност да се окривљеном као кривичнопроцесној странки дају и одређена посебна права одбране ради успостављања равнотеже са јавним тужиоцем који као државни орган гоњења првенствено штити друштвене интересе.

Привремени поремећај равнотеже између процесних права тужиоца и окривљеног може се јавити као нужност ефикасног наступања против криминалитета. Право окривљеног на одбрану треба сматрати као најснажније средство за изградњу и очување равнотеже између тужиоца и окривљеног⁽³⁰⁾. Посебна права одбране (*favor defensionis*) такође доприносе очувању ове равнотеже и усклађивању оних супротних тенденција у кривичном поступку — заштите друштва од криминалитета и заштите права и интереса окривљеног.

(29) Др В. Бајер, Југословенско кривично процесно право, књ. I, стр. 19. и 20.

(30) Др Драгољуб Димитријевић, Окривљеник у претходном кривичном поступку, Годишњак Правног факултета у Сарајеву, 1957. године, стр. 20, 21.

После новеле Законика о кривичном поступку од 1967. године; стављани су приговори да су ефикасност и брзина кривичног поступка смањени услед потпуног преношења истраге на суд и проширења права окривљеног као кривичнопроцесне странке. У неких кривичних дела против народа и државе недостаци истраге били су веома изразити. Стога су реформом ЗКП од 1973. године проширена овлашћења органа унутрашњих послова, а у одређеној мери ограничена извесна права окривљеног. Одговарајуће измене ЗКП показују да на поједине институте кривичног поступка не треба гледати као на сталне, непроменљиве категорије, већ као на кривичнопроцесне односе који се нужно мењају у зависности од друштвених односа и друштено-политичке ситуације у конкретном историјском моменту.

Приговор да кривични поступак није довољно ефикасан и брз свакако је оправдан, али се не може сматрати да је проширење процесних права окривљеног један од основних чинилаца због којих долази до неефикасности и одуговлачења поступка. Разни објективни фактори и субјективни елементи утичу на брзину и ефикасност кривичног поступка, а међу њима значајну улогу имају организација рада у суду, као и кадровске и материјалне могућности. У сваком случају брзина поступка не сме да буде сметња да се чињенично стање потпуно и истинито утврди. У остваривању принципа процесне економије и принципа истине мора се наћи права мера, јер се пренаглашавањем брзине дискредитује и сам кривични поступак⁽³¹⁾.

Ставља се примедба да наше кривично процесно право фаворизује окривљеног на штету жртве кривичног дела тј. оштећеног. Законик је изменама од 1967. године, поред побољшања процесног положаја окривљеног, проширио и права оштећеног као помоћног кривичнопроцесног субјекта који стоји уз тужиоца и доприноси његовој активности у кривичном поступку. Међутим, и поред значајних овлашћења које оштећени има по садашњим одредбама ЗКП, његов процесни положај му не обезбеђује потребну правну сигурност и не одговара уставном начелу једнакости грађана пред законом. Поводом предстојеће реформе ЗКП изложена су мишљења да би требало боље заштитити интересе оштећеног, без предубеђења да ће се он увек руководити својим личним интересима или често субјективним мотивима. Тако би, у вези са поступком по жалби, требало предвидети да се пресуда увек доставља и оштећеном, а не само кад има право жалбе, оштећени треба да има право жалбе на ослобађајућу пресуду ако се јавни тужилац није жалио, било би оправдано да се на претресу пред другостепеним судом позове оштећени и његов законски заступник, односно пуномоћеник, ако будућим изменама ЗКП јавни тужилац буде овлашћен да одустане од оптужнице на претресу пред другостепеним судом, онда би оштећеном требало дати право да настави гоњење. Уопште, процесни положај оштећеног требало би што више приближити положају тужиоца тј. дати му овлашћења која имају кривичнопроцесне странке.

(31) Др Петер Кобе, Мере за убрзање и ефикасност кривичног судског поступка, Архив бр. 4/1972, стр. 405. и 406.

Проширење права оштећеног не би представљало битно ограничавање *in favorem defensionis*, а допринело би остварењу законите једнакости грађана пред кривичним судом и ефикасности кривичног поступка. Према томе, питања посебних права одбране окривљеног треба решавати у складу са правима и интересима оштећених грађана и друштвене заједнице. Свако друкчије решавање било би неправично и супротно принципима нашег социјалистичког кривичног процесног права.

др Милица Стефановић-Златић

— РЕЗЮМЕ —

Особые права обвиняемого на защиту при рассмотрении кассационных жалоб

Особые права обвиняемого на защиту ставят его в равноправное положение с прокурором и способствуют более полному осуществлению принципа равноправия сторон в уголовном процессе. Широкие возможности обвиняемого на защиту (*favor defensionis*) при рассмотрении дел по кассационным жалобам предусмотрены в значительном числе положений Уголовно-процессуального кодекса и главным образом относятся на определение пределов рассмотрения жалоб на приговоры первостепенных судов; если жалоба подана в пользу обвиняемого. Между этими положениями самое главное место запрещение *reformatio in peius*, в силу чего и в настоящей работе значительное внимание посвящается вопросам, касающимся пределов и действий данного запрещения.

Автор приходит к заключению, что особые права обвиняемого на защиту следует рассматривать и решать как в связи с улучшением положения обвиняемого в самом судебном процессе, так и с точки зрения защиты прав и интересов потерпевших ущерб граждан и защиты общества от преступности. В силу этого имеются предложения о расширении возможности для кассационных судов при рассмотрении жалоб на приговоры не ограничиваться лишь рамками жалоб, а рассматривать их шире в тех случаях, когда они поданы в пользу обвиняемого. Имеются также и предложения в связи с расширением прав потерпевших ущерб, являющихся субъектами уголовного процесса. Речь идет о согласовании особых прав обвиняемого на защиту с потребностью более эффективного хода разбирательства уголовных дел и с осуществлением равноправия граждан перед судом.

A SUMMARY

„Special Rights of the Defence of the Accused in the Complaints Procedure”

The special rights of the defence of the accused represents a contribution to their equal status in relation to the prosecution and a more complete accomplishment of the principle of discussion between the parties in the criminal procedure. The privileges of the defence (favor defensionis) in the complaints procedure are provided for in a number of the articles of the Criminal Procedure Law and regulate for the most part the scope of reexamination of the verdict of the of original court surisdiction, when the complaint has been submitted in favour of the defendant. The most significant provision is certainly the institution of the ban of reformatio in peius, so that considerable attention in this work has been devoted to the questions of scope and effect of this ban.

It is concluded that special rights of the defence of the accused should be discussed and decided in relation to the improvement of the position of the defendant, and the safeguard of the rights and interests of the victimized citizens and the protection of society from criminal conduct. That is why certain proposals have been made to give a wider latitude of opportunity for the appellate court to examine the verdict outside the scope of the complaint, when it is submitted in favour of the defendant, but also to provide for more rights of the victims as parties in criminal procedure. The point here is to bring into accord the special rights of the defence of the accused with the necessity of a more efficient criminal procedure and the accomplishment of equality of citizens before the court.

— RÉSUMÉ —

Droits particuliers de la défense de l'inculpé dans la procédure par voie de recours

Les droits particuliers de la défense de l'inculpé contribuent à son égalité en droits avec le plaignant et la réalisation plus complète du principe de l'égalité en droits entre les parties de procès pénal. Les privilèges de la défense de l'inculpé (favor defensionis) dans la procédure par voie de recours sont prévus dans un grand nombre de prescriptions du Code de procédure pénale et généralement elles se rapportent au règlement des limites de l'examen du jugement de première instance quand la plainte est portée au profit de l'accusé. Parmi ces dispositions la plus importante est l'institution de la défense de reformatio in peius, en conséquence dans ce travail la plus grande attention est concentrée sur les questions en relation avec le volume et l'effet de cette défense.

L'auteur conclut que les droits particuliers de la défense de l'inculpé doivent être examinés et réglés tant en relation avec l'amélioration de la condition de procès de l'inculpé, qu'au point de vue de la protection des droits et des intérêts des citoyens lésés et de la protection de la société de la criminalité. C'est la raison pour laquelle les propositions correspondantes sont formulées dans le sens de l'élargissement des possibilités à ce que le tribunal de deuxième instance procède à l'examen du jugement en dehors de la sphère de la plainte quand elle a été portée au profit de l'accusé, mais aussi les propositions en relation avec l'élargissement des droits de la personne lésée en tant que sujet de procès pénal. Il s'agit de la coordination des droits particuliers de l'inculpé avec la nécessité de la mise en oeuvre efficace de la procédure pénale et la réalisation de l'égalité en droits des citoyens devant le tribunal.